

Div recept på Betning och Färgning:

		
	<p>Som synes påverkar mängden färgen rejält. Vid allförstor mängd drar det åt brunt</p> <ol style="list-style-type: none">1. 30g torra lökskal2. 100g torra lökskal3. 150g torra lökskal	
<p>1 2 3 Lökskal färgad på Alun+vinstenbetad ull</p>		

Recept för betning av 100 gram ull:

För 100 gram ull bör din gryta vara minst 5 liter och du tar minst 3 liter vatten.

Alun: 20 gram alun

Alun + Vinsten: 15 gram alun + 10 gram vinsten

Alun + Järn: 20 gram alun + 25 gram järnsulfat

Arbetsgången är densamma för alla tre versionerna. Lös upp kemikalierna i varmt vatten, enklast i betningsbadet. Börja med en mindre del av vattnet och se till att alunet löses helt, tillsätt resten av vattnet och låt temperaturen gå upp till 40°C.

Under tiden har du stoppat din tvättade ull i en nätpåse och lagt den i ljummet vatten, se till att ullen blir helt genomvåt. Krama påsen försiktigt och lägg sedan ner den i betningsbadet.

Värm långsamt till 85°-90°C, håll ullen under vattenytan. Låt sjuda vid 85°-90°C i 1 timme, rör om försiktigt, dvs flytta påsen så vattnet strömmar igenom ullen.

Låt svalna i betningsbadet. När det svalnat ta upp ullen, låt torka och kom ihåg att sätta etikett, med vad du betat med, på härvan/påsen med ull. OBS betningsbadet är egentligen ett engångsbad men har du mer ull som skall betas kan du lösa upp mer kemikaler i ditt "gamla" bad men nu tillsätter du bara halv dos. Ett sätt att spara på kemikalier och vatten.

Alternativt:

Beta med bara alun. Efter halva färgningstiden. Tillsätts 15 g Glaubersalt + 10 g Vinsten (OBS vinsten används inte alltid) löst i hett vatten. Blanda i färgbadet och slutför färgningen.

Glaubersalt används för att få jämnare färgning, den ger också bättre upptagning av färgen och ökar tvätthårigheten.

Beräkna tillsatsen av Glaubersalt till 10 - 20% av torrvikten på det som skall färgas.

Samla växter själv! Bra växter att börja med:

Lökskal, johannesört, renfana, rölleka; alla ger gula-gulröda nyanser och är lätta att förse sig med.

Generellt gäller att du behöver 600g av färskväxter för att färga 100g ull, torkade växter räcker det med 300g.

Undantag lökskal se framsidan

Du börjar med att koka växterna i 5-6 liter vatten i ca 1 timme. Nu kan du

välja 2 sätt att fortsätta:

1. Sila bort växtdelarna, justera badets volym med kallt vatten till 5-6 liter och låt badet svalna till 40°C.

2. Låt växtdelarna vara kvar och ställ badet att svalna, har mycket vatten kokat bort fyll på med kallt vatten.

När badet svalnat till 40°C är det dags att börja själva färgningen.

Ta fram ditt förbetade ull, stoppa ullen i en tvättpåse, se till att blöta ullen i ljummet vatten och krama ur försiktigt. Lägg ullen i färgbadet.

Värm långsamt till 85°-90°C, håll ullen under vattenytan.

Låt sjuda vid 85°-90°C i 1 timme, rör om försiktigt, dvs flytta påsen

så vattnet strömmar igenom ullen. Därefter går det bra att flytta färgbadet och ull över till en plasthink så grytan blir fri för nya färgningar. Tänk på att först hälla lite av färgbadet i hinken och sedan lyfta dit påsen med ull och sedan hälla resten av färgbadet över påsen.

Låt svalna i färgbadet, låt gärna ligga över natt för ökad färgstyrka.

Valnötsskal **MALDA**

Malda Valnötsskal

Botaniska namn Juglans regia L. Engelska namn Walnut, Persian walnut, English walnut

Andra namn Romanska språk Juglans, Jovis glans (latin), noix, noix commune, noyer commun (franska),
noce (italienska), nogal (spanska) Nordiska språk Almindelig valnøt (danska), vallyndis nyt (isländska)

Recept för 100 gram ull eller ullgarn, EJ betat!

Bruna Nyanser

Börja med att ta 50 gram malda valnötsskal och med varmt vatten göra en tunn "smet" som får stå över natten. Häll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp till 90 och håll vid den temperaturen i minst en timme, låt svalna till 40° . och se till att ullen/garnet är genomvått och har samma temperatur som färgbadet. Hetta upp till 90 grader C och håll vid den temperaturen i 60 min. Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga, krama ur och häng till tork. Färgbadet kan användas så länge det finns någon färg kvar för att få en fin skala med ljusare och ljusare nyanser

Varmare bruna nyanser = Alunbetat 100g ull tyg/garn/fiber

Börja med att ta 50 gram malda valnötsskal och med varmt vatten göra en tunn "smet" som får stå över natten. Häll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp till 90 och håll vid den temperaturen i minst en timme, låt svalna till 40 grader och se till att tyget/garnet är genomvått och har samma temperatur som färgbadet. Hetta upp till 90 grader

Lyft tillfälligt upp tyget/garnet, Lös upp 10g vinsten + 15g Glaubersalt i ca 0,5 l varmt vatten, tillsätt till färgbadet, i med tyget/garnet igen. Behåll temperaturen i färgbadet vid 90 grader C under 60 min. Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga, krama ur och häng till tork. Färgbadet kan användas så länge det finns någon färg kvar för att få en fin skala med ljusare och ljusare nyanser.

Mald Catechu

Catechu utvinns från veden av akacia träd och används omväxlande som en livsmedelstillsats, sammandragande, tannin, och färgämne. Under namnet kateku eller Cutch , är det en brun färg som används för garvning och färgning och för konservering av fisknät och segel . Kateku kommer att färga ull , silke och bomull en gul-brun. Kateku ger grå-bruna nyanser om den betas med järnsulfat.

Används framförallt på bomull eftersom den är rik på tannin, men färgar också ull och silke.

Cutch innehåller två färgämnen, catechu-tannic acid, löser sig i kallt vatten (dvs du kan testa kallvattenfärgning-betning med tannin), och catechin, som behöver hett vatten för att lösa sig.

Recept för Alunbetat 100g tyg/garn/fiber animalisk fiber, ull mm

Börja med att ta 30 gram mald Catechu och med varmt vatten göra en tunn "smet" som får stå över natten. Håll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp och låt sjuda i 1-2 timmar, låt svalna till 40°, se till att ullen/garnet är genomvått och har samma temperatur. Tillsätt 10 gram Glaubersalt.

Lägg nu i påsen med färdigbetad ull, fortsatt värma till du nått 90°. Som vanligt är färgningstiden minst 1 timme men ger bättre färg om färgningstiden förlängs till 2-3 timmar.

Slutbehandling: Låt svalna i färgbadet, låt gärna ligga över natt för ökad färgstyrka.

Här rekommenderas att du låter garnet/ullen oxideras av luftens syre innan tvätt. Dvs häng upp det ett tag innan du går till nästa steg.

Sedan återstår eftertvätt. Tvätta noggrant i mjukt vatten. Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga, lite ättika i sista sköljvattnet återställer pH och ökar glansen, krama ur och häng till tork.

Testa samma för vegetabilisk fiber, men då ingen Alunbetning MEN hård tvätt av materialet innan färgning. Se tvättanvisningarna nedan.

Växtfärga Bonull och Lin.

För många växtfärger krävs Tanninbetning + Alun betning för att få ett bra resultat. Alltid Tannin först

Men först måste garnet/tyget tvättas väl.

Recepten räknat på 100 g garn/tyg

Se till att få fatt i Natriumkarbonat "måalarsoda"

= Soda Ash - sodium carbonate, Kemisk formel Na_2CO_3 .

Bomull: 7 liter vatten tillsätt en tesked (5 ml) diskmedel + 2-3 teskedar (10-15 ml) Natriumkarbonat

Lägg i garnet/tyget och sjud i minst 2 timmar

Vattnet blir gult-brunt. Skölj ur och gör en ny tvätt-lösning och ta det en gång till för bästa resultat. Skölj ur noga och lämna vått om det skall betas snart, låt annars torka.

Lin: 7 liter vatten tillsätt en tesked (5 ml) diskmedel + 2-3 teskedar (10-15 ml) Lägg i garnet/tyget och sjud i minst 2 timmar Vattnet blir gult-brunt. Skölj ur noga och lämna vått om det skall betas snart, låt annars torka.

Betbadets beredning för 100g garn/tyg.

Väg upp 50g mald ekbark. (50% beräknat på garnet/tygets torra vikt).

Tillsätt sedan en mindre mängd vatten och rör till en jämn smet, tillsätt sedan minst 3 liter helst 5 liter vatten, rör runt så all bark fördelas i badet , låt dra i minst 24 timmar. Sjud sedan i 45 - 60 minuter. Sila badet genom silduk. Låt svalna till rumstemperatur, Garnet/tyget skall sedan ligga i badet 8 - 24 timmar, flytta runt dem emellanåt så betningen tar jämt. Notera att betningen kommer att ge en viss färgning gul - brun som man får ta hänsyn till vid efterföljande färgning.

Lämna vått om det skall färgas snart, låt annars torka.

Betning
Krapprot 1. 15% alun + 10% vinsten
2. första efterbadet
3. andra efterbadet
4. tredje efterbadet

Krapprot Mald

Rubia tinctorum, Rubia cordifolia, Rubia peregrina, Galium Boreale, Galium triandrum (latinska artnamn), madder (engelska), maedre (gammal engelska), robbia, granzoli, roza (gammal italienska), rubia (latin) Färgämne: Alizarin C₁₄H₈O₄ Purpurin C₁₄H₈O₅ samt Pseudopurpurin, Rubiadin och Munjistin beroende på vilken sorts krapp man använder. Även lite gula färgämnen förekommer.

En flerårig växt besläktad med madror och mårör där roten är den färggivande delen. Jorden som växten har vuxit i spelar stor roll för resultatet, ju kalkrikare mark den växer på, desto mera färgämne finns det i rötterna. Industriellt odlad i Frankrike redan på 800-talet, under medeltiden odlad i Zeeland i Holland. I Sverige har vitmåra och färgmåra använts (Galium växterna).

Färgerna man får varierar utifrån pH-värdet och temperaturen på färgbadet mellan brunt, rostfärgat, orange, tomatrött, blodrött och den röda färg som är känd som turkiskt rött. Den här växten och dess besläktade mindre färggivande sysslingar finns över hela Europa, Asien och Amerika. Har använts minst sedan 1750-talet f.Kr i Pakistan, 1500 f.Kr i Egypten och så småningom i Europa.

Recept för Alunbetat 100g tyg/garn/fiber

Krapprot är lite trixig att färga med men ger härliga rödoranga nyanser. Börja med att ta 40 gram mald Krap och med varmt vatten göra en tunn "smet" som får stå över natten.

Häll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp till 70° och håll vid den temperaturen i minst en timme, låt svalna till 40° se till att ullen/garnet är genomvått och har samma temperatur.

Lägg nu i påsen med färdigbetad ull, fortsatt värma. För klarast möjliga röda färg skall temperaturen ej gå över 70°C.

Som vanligt är färgningstiden minst 1 timme men ger bättre färg om färgningstiden förlängs till 2-3 timmar.

Slutbehandling: Låt svalna i färgbadet, låt gärna ligga över natt för ökad färgstyrka. Sedan återstår eftertvätt. Tvätta noggrant i mjukt vatten.

Ofta finns det en hel del färgämne kvar så då kan man göra ytterligare färgningar i samma bad med ny ull för en ljusare nyans.

Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga lite ättika i sista sköljvattnet återställer pH och ökar glansen, krama ur och häng till tork. Färgbadet kan användas så länge det finns någon färg kvar för att få en fin skala med ljusare och ljusare nyanser.

*Koschenill betat med alun och vinsten.
Fr.v. på bomull, lin, silke och ull.*

Koschenill: MALD

Karminsyra framställs från honorna av arten kochenillsköldlöss (*Dactylopius coccus*), som torkas och krossas. Kochenill, cochenill, cochenille, kochenilj, konsjonell Engelska namn Cochineal, cochenill Andra namn Romanska språk Coccionella (nylatin), cochenille (franska), cocciniglia (italienska), cochinilla (spanska) Koschenille, Cochenille (tyska)

Recept

5 liter vatten

100 g Alun betat garn eller Alunbetad ull lagd i nätpåse

10-15 g koschenill pulver

10 g Vinsten

15 g Glaubersalt

Ju mer koschenill man tillför blandningen, desto mörkare (rödviolett) blir färgen. Ju mindre man har, desto ljusare (rosa) blir den.

Börja med att i en stor glasburk blanda koschenill pulver med varmt vatten till en tunn smet. Låt detta stå i 12 timmar rör om 3-4ggr. Överför sedan smeten till färgningsgrytan, rostfri eller emaljerad, tillsätt varmt vatten, ca 5 liter och vispa noggrant ut färgsmeten. Låt koka upp och koka i 15 minuter.

Låt sedan svalna till max 90 grader C.

Under tiden har du i en annan gryta värmt upp din ull/garn till 90 grader C.

Överför ullen/garnet till färgbadet och efter färgning i 30 min löser du upp 10g vinsten + 15g Glaubersalt i ca 0,5 l varmt vatten tillsätt lösningen till färgbadet och fortsätt färga i 30 min till, låt ullen/garnet svalna i färgbadet.

Färgreseda-Wau-Reseda Luteola, Engelska Weld

Ger starka klara ljusäkta gula färger.

Torkad Reseda färgad på 100g Alunbetad ull

Väg upp 150g reseda häll över kokande vatten låt stå över natten. Sjud vid max 70° C i minst 60 min, sila av växten låt färgbadet svalna till 40° (eller hetta upp garnet/ullen till 70°) tillsätt 10g glaubersalt, lägg i garnet/ullen. Sjud vid 70g i minst en timme. Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga, krama ur och häng till tork. De avsilade växterna kan kokas av en gång till för att få en fin skala med ljusare nyanser

Har du problem att få starka gula färger behöver troligen vattnet till färgbadet en tillsats av Kalciumkarbonat CaCO_3 ca 6gram per 100g fiber.

Vissa recept påstår blå färg på obetat ull + Glaubersalt. Men vid test blev detta resultatet

Alunbetat + Glaubersalt

Ger däremot mycket mörkt lila-blå

Blå Bresilja Mald

brun bresilja, kampschträ, blåträ, blåholtz (äldre svenska), Blauholz, Haematoxylum campechianum (latinskt artnamn), logwood, campechewood (engelska), legno tauro, campeggio (gammal italienska)
Färgämne: Hematoxylin C₁₆H₁₄O₆.

OBS vid tester har det visat sig att pH påverkar färgen, uteslut vinsten som ger surt-lågt pH då det drar färgen åt brunt.

OBS har inte hunnit göra fullständiga testfärgningar så ta nedanstående som utgångspunkt och testa ut dina egna recept!

Mörklila för Alunbetat 100g tyg/garn/fiber

Beta ullen/garnet med 25 gram alun i 1 timme temp. 90 grader C. Låt svalna i badet, krama ur och låt torka i 4 till 5 dagar.

Börja med att ta 20 gram mald Blå Bresilja och med varmt vatten göra en tunn "smet" som får stå över natten. Håll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp till 70° och håll vid den temperaturen i minst en timme, låt svalna till 40° se till att ullen/garnet är genomvått och har samma temperatur. Hetta upp till 70 grader C. Lyft tillfälligt upp tyget/garnet, Lös upp 15g Glaubersalt i ca 0,5 l varmt vatten, tillsätt till färgbadet i med tyget/garnet igen och håll vid den temperaturen i 60 min.

Låt svalna och skölj sedan ullen/garnet noga, krama ur och häng till tork. Färgbadet kan användas så länge det finns någon färg kvar för att få en fin färgskala med allt ljusare och ljusare nyanser.

Mörkröd lila recept för Alunbetat 100g tyg/garn/fiber

Beta ullen/garnet med 25 gram alun och 1 gram vinsten i 1 timme temp. 90 grader C. Låt svalna i badet, krama ur och låt torka i 4 till 5 dagar. Börja med att ta 20 gram mald Blå Bresilja +15 g mald Krapp och med varmt vatten göra en tunn "smet", låt stå över natten. Häll över i färgningsgrytan, skölj så du får med allt och se till att ha minst 5 liter vatten, värm upp till 70 och håll vid den temperaturen i minst en timme låt sedan svalna till ca 40°C. Blöt ullen/garnet och lägg i det i färgbadet. Hetta upp till 70 grader. Lyft tillfälligt upp tyget/garnet, Lös upp 15g Glaubersalt i ca 0,5 l varmt vatten, tillsätt till färgbadet, i med tyget/garnet igen och sjud i 1/2 timme till 1-1/2 timmar. Låt svalna i färgbadet. Tvätta noggrant i mjukt vatten. Finns troligen färg kvar för efterbad.

Sedan har vi allt svampskogen kan ge, TOM röda färger

Svampfärgning är STORT, jag kan här bara ge ett första smakprov. En bra grupp svampar att börja med är spindelskivlingarna och det är här vi kan få röda färger. Tänk på att dessa svampar är giftiga och färgbaden bör kokas i välventilerad lokal (gärna utomhus) En annan bra svamp är pluggskivling, inte lämplig att äta men betraktas inte som direkt giftig, som ger grå till grågröna färger med metallyster.

Spindelskivlingarna är lätta att torka och du räknar med 40 gram torkad svamp till 100 gram ull. Pluggskivlingen är enklast att förvara i frysen tills du kokar färgbadet, här du får räkna med 500 gram svamp till 100 gram ull.

Men det är en tung svamp så det är lätt att få ihop mängder. Har du goda torkmöjligheter fungerar det att skiva tunna skivor av pluggskivlingen och torka dem på torkollor, räkna i så fall med 50-100 gram torkad svamp till 100 gram ull.

Koka färgbad som vid växtfärgning och använd förbetat garn för bästa färgupptagning.

Men tänk på att pH verkligen påverkar färgerna, så testa på.

En länk med bilder <http://www.lystickan.se/>

Lite ex på recept

http://www.bioresurs.uu.se/bilagan/pdf/Bilagan2_2004_augusti.pdf

Vill du djupdyka rekommenderar jag den nyutkomna svampfärgningsboken

Färgsvampar & svampfärgning Hjördis Lundmark och Hans Marklund.

Kan köpas hos <http://svamping.e-butik.se/?artnr=2012> ISBN 978-91-633-3615-7 (inb)

Lite exempel ur ovanstående bok:

Om du har turen att hitta fjällig taggsvamp vänta till de torkat in dvs

använd fjolårs exemplar

	<i>gammal</i>	<i>ung</i>
obetad	brunrosa	beige
alun	blå	beige
tenn	blå	gråbrun
koppar	grön	gråbrun
järn	blågrön	gråbrun

Lite fler exempel på nästa sida

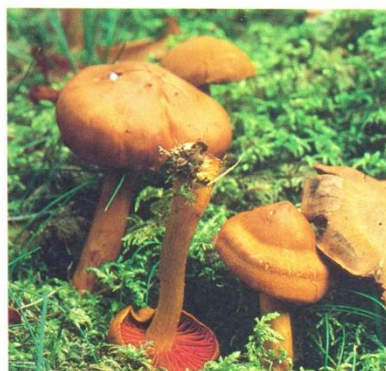
31 Kanelspindlingar

Blodröd kanelspindling,

D. sanguinea, är spenslig och helt mörkröd med småfjällig hatt. Tämligen allmän bland mossa i mörk granskog.

obedad	brunorange	gammal (ruttan — frusen)
alun	röd	rödlila
tenn	röd	mörkröd
koppar	brunnröd	vinröd
järn	purpursvart	brunnröd svart

Rödskevig kanelspindling,

D. semisanguinea, är tämligen storväxt. Hatten är som ung oliv, senare brun och skivorna likformigt blodröda. Foten är gul med bruna trådar och fotbasen rosa med vit filt, ofta något krökt och förtjockad. Allmän bland renlav, blåbär och lingon i öppen tallskog.

obedad	brunorange
alun	röd
tenn	orangeröd
koppar	brunnröd
järn	purpursvart

Dessa tre arter karakteriseras av det djupröda färgämnet dermatocybin och kallas gemensamt för blodkanelspindlingar.

Stor blodkanelspindling,

D. phoenicea har stor grovköttig hatt, kort grov fot och lysande blodröda skivor. Hatten är mörkt brunröd med röd kant. Foten är gul med bälten av röda trådar, senare vattnigt gulbrun. Tämligen allmän på stigar och bland mjölon i öppen tallskog.

obedad	orange-orangeröd
alun	röd
tenn	röd
koppar	rödbrun
järn	brun